

No ens quedem *amb els braços plegats*!

David Casellas i Gispert*

Acabo de sentir al telenotícies de TV3 que la locutora parla de quedar-se de braços *creuats*. Cada vegada més el català es va introduint a la nostra televisió. Davant de tantes agressions lingüístiques no ens podem quedar *amb els braços plegats*, no pas *creuats*; és com ho haurien dit els nostres avis i besavis, i com ho hauríem dit nosaltres si no estiguéssim tan interferits pel castellà.

Hi ha un abús del verb *creuar*, no només en aquesta expressió, també en moltes altres: se li han *creuat* els cables, *creua* el carrer o *creua* les cames. En tots aquests casos, en un català no interferit hauríem fet servir uns altres verbs o expressions: *perdre la xaveta*, *travessar el carrer*, *encreuar les cames*... Així mateix, també podem resoldre uns mots *encreuats* i aturar-nos a l'*encreuament* o *cruïlla*.

És cert que el DIEC (copiant el diccionari Fabra) recull *creuar* en el sentit de *travessar un carrer*, però els únics exemples consistents que en trobem són tots del segle XX, quan el català ja estava plenament interferit pel castellà. És clar que Pompeu Fabra no va poder acabar la feina de depuració del català (prou que va fer!). La llengua viva dels parlars menys interferits sempre ha dit *travessar* o *encreuar* i no pas *creuar*. És el que recull el diccionari Quintilingüe, de 1839 (i també el diccionari Labèrnia):

«CREUHAR. Ant. Fer lo senyal de la creu.

»CRUSAR. Encreuar.

»ENCREUAR. Atravessar una cosa sobre altra en forma de creu. *Cruzar. Decussare. Croiser, traverser, disposer en croix. Incrocichiare, attraversare.*

»ATRAVESSAR. Passar crusand de una part a altra, com atravessar la plassa, lo carrer, etc. *Atravesar. Transire. Traverser. Traversare, passare a traverso.*

»TRAVESSAR. *Atravessar.*»

És simptomàtic que aquest diccionari el 1839 digui de *crehuar* que és una forma antiga i que, en canvi, reculli *crusar*, manlleu del castellà només lleugerament adaptat a la pronúncia catalana, la qual cosa ja ens delata d'on ha sortit el modern *creuar*: els catalans, conscients d'aquest castellanisme tan evident, per defugir-ne retornen a una forma antiquada i li donen un sentit que no tenia, miraculosament el mateix que té en castellà. Pel que fa a *travessar* i *atravessar*, sembla evident que totes dues formes eren usades, encara sense consciència de quina era la forma genuïna; avui ja ho sabem.

Ja ho veieu, no deixeu que el catanyol us trabuqui l'enteniment i desterrem definitivament *creuar* del nostre vocabulari. No ens quedem *amb els braços plegats*, retornem a les maneres de dir tradicionals!

*Filòleg, coordinador de la comissió lingüística de l'ADAC i membre de l'executiva de Plataforma per la Llengua. Publicat al Butlletí de l'ADAC (març de 2022).